

Snakk om etikk

Klinisk etikkomité – KEK, i odontologisk sammenheng

 ANNE RØNNEBERG, NTFS ETIKKRÅD

Etikk som både praktisk og teoretisk fagområde har fått økt betydning i odontologi.

Her i spalten *Snakk om etikk* og på NTFs nettsider har vi snakket om ulike vinklinger til etiske problemstillinger og dilemmaer vi opplever i vår odontologiske hverdag.

E-læringskurs er blitt fornyet og NTFs etiske regelverk er oppdatert.

Tannlegestudentene møter tidlig komplekse kliniske situasjoner i studentklinikken og lærer å reflektere over faglig forsvarlighet, autonomi og prioriteringer. Spørsmålet er hvem de kan rådføre seg med når etiske problemstillinger/dilemmaer oppstår, og hvordan institusjonelle strukturer kan understøtte systematisk refleksjon og læring. Ved Institutt for klinisk odontologi (IKO), Det odontologiske fakultet ved Universitet i Oslo, er det i skrivende stund etablert en Klinisk etikkomité (KEK) for å møte dette behovet.

KEK er etablert i øvrige helsetjenester, men i liten eller ingen grad i odontologisk sammenheng. En KEK ved et odontologisk lærested bør være et tverrfaglig og uavhengig forum som tilbyr strukturert drøfting av konkrete klinisk-etiske problemstillinger. Komiteens sentrale oppgaver kan beskrives slik:

- Være et lavterskeltilbud hvor studenter og veiledere, enten i forkant eller i etterkant av behandling, kan drøfte etiske problemer fra klinisk praksis gjennom strukturerte vurderinger. Dette skal tydeliggjøre behandlers valgmuligheter og de etiske implikasjonene ved mulige løsninger.
- Styrke evnen til å identifisere, analysere og løse klinisk-etiske problemer, blant annet gjennom undervisning rettet mot både studenter og ansatte.

- Sette søkelys på sammenhengen mellom etikk og prioriteringer, for eksempel ressursbruk, ventetid og rettferdig fordeling av behandlingstilbud.
- Bidra til bevisstgjøring om ansattes og studenter atferd og holdninger overfor pasienter, pårørende, samarbeidspartnere og kollegaer.

Komiteen skal ikke fungere som klageinstans eller avviksbehandlernde organ og har ingen sanksjonsmyndighet. Den bør ha bred faglig sammensetning og inkludere studentrepresentasjon for å sikre studentenes perspektiv.

Eksempel fra studentklinikk, fjerdeårs tannlegestudent med erfaren veileder:

Voksen pasient, tannbehandlingsangst, som har behov for endobehandling 46, alternativt ekstraksjon.

Anamnese: Mann, 45 år. Angst for tannbehandling etter tidligere traumatisk behandling. Ingen kjente allergier, sykdommer eller faste legemidler. Røyker ikke.

Aktuell problemstilling: Pasienten har behov for endobehandling 46, grav karies og smerter. Han gir uttrykk for sterk angst relatert til tannbehandlingssituasjonen. Student og veileder er uenige om sedasjon bør benyttes; pasienten har lav forståelse for en langsiktig behandlingsplan.

Etisk dilemma: Hvordan ivareta pasientens autonomi og sikre informert samtykke når pasienten uttrykker stor grad av angst og synes å ha begrenset oppmerksomhet og compliance i tannbehandlingssituasjonen. Utviser stor grad av utilpasshet, stress og svarer kortfattet på spørsmål.

Er ekstraksjon et mer etisk forsvarlig behandlingsalternativ enn krevende endodontisk behandling, eventuelt med sedasjon under usikker samtykkekompetanse?

Pasienten uttrykker ønske om å «bli ferdig så fort som mulig», sier også at han er redd for sedasjon som kan sløve ham.

Hvordan gjøre en vurdering som ivaretar god faglig behandling kombinert med å ivareta pasientens munn- og tannhelse?

Den økonomiske vurderingen må også belyses kombinert med at 46 er en viktig tann for opplevelse av god munn- og tannhelse.

Faglig vurdering: Veileder mener rotfylling med sedering kan være faglig forsvarlig, men studenten er redd for at pasienten ikke fullt skjønner implikasjoner av en endodontisk behandling som på grunn av infeksjon ikke kan gjennomføres i én seanse. Endodontisk behandling vil også ha et betydelig økonomisk

perspektiv, men sett i et livsløpsperspektiv og relatert til god oral helse er det kanskje verdt å investere i.

Formål med KEK-innspill: Få vurdering av hvordan informert samtykke kan sikres og når ekstraksjon kan være et etisk akseptabelt alternativ. Gi forslag til kommunikasjonsmal for samtykke.

Etablering av en KEK ved odontologisk lærested skal forhåpentligvis gi en strukturert tilnærming til klinisk etikk som støtter studenter og veiledere i komplekse/vanskelige beslutninger. KEKs rolle som et uavhengig, lærende forum kan bidra til både bedre pasientbehandling og økt etisk bevissthet i fremtidens tannhelsetjeneste.

KEK vil også kunne gi studenten en opplevelse og forståelse av betydningen av informert samtykke og bidra til en grundig begrunnelse i journal for det behandlingsvalget man beslutter å gjennomføre.